

Slut på kriget genom förhandlingar

3 september, 2023

Legitimt självförsvar och strävan efter en rättvis och varaktig fred står inte i motsättning till varandra. Här nedan ett förslag till förhandlingar om kriget i Ukraina.

Artikeln har nyligen återgivits av *Deutsche Wirtschaftsnachrichte* efter tidigare publicering i schweiziska tidningen *Zeitgeschehen im Fokus*. Dess författare är Peter Brandt, professor i historia vid Fernuniversität, Hagen, son till före detta förbundskanslern Willy Brandt; Hajo Funke, professor emeritus i statsvetenskap vid Freie Universität, Berlin; Harald Kujat, pensionerad general, tidigare generalinspektör för tyska Bundeswehr. Ordförande för Nato/Rysslandsrådet och generalstabschefernas Nato/Ukraina-kommission samt som ordförande i Natos militärutskott den högst rankade Nato-generalen; Horst Teltschik, professor och nära förtrogen till före detta förbundskanslern Helmut Kohl, mellan 1999 och 2008 chef för Säkerhetskonferensen i München.

*

Sedan det ryska angreppskriget inleddes den 24 februari 2022 för Ukraina ett legitimt försvarskrig, som handlar om statens överlevnad och om landets nationella oavhängighet och säkerhet. Detta konstaterande gäller oavsett vilken demokratisk och rättsstatlig standard och vilken konstitutionell realitet som råder där och även oavsett krigets mycket komplicerade förhistoria och dess likaså komplicerade världspolitiska sammanhang.

Det väpnade självförsvarets legitimitet enligt artikel 51 i Förenta nationernas stadga fritar emellertid inte regeringen i Kiev och de stater som stöder den från förpliktelsen, inte minst gentemot det egna folket, att uppträda med förnuft, att inte låta våldet och förödelsen spridas och att med politiska medel främja en rättvis och varaktig fred. Också under kriget – och i synnerhet då – får man inte ge avkall på de ständiga bemödandena om att nå en diplomatisk lösning.

Detta gäller i lika mån för de indirekt involverade, också för Tyska förbundsrepubliken, som genom grundlagens fredsparagraf faktiskt har en särskild förpliktelse. Dessutom röstade förbundsregeringen den 22 mars 2022, strax efter det att det ryska angreppet inletts, för en resolution som framlagts av Ukraina och antogs av FN:s generalförsamling och som krävde ”en fredlig lösning av konflikten mellan Ryska federationen och Ukraina genom politisk dialog, förhandlingar, medling och andra fredliga metoder”. Den 23 februari 2023 uppmanades medlemsstater och internationella organisationer genom en annan FN-resolution att ”fördubbla sitt stöd till diplomatiska ansträngningar för att nå en omfattande, rättvis och varaktig fred i Ukraina”. Denna förpliktelse gäller också för den ukrainska regeringen, som avvisar alla vidare förhandlingar med Ryssland.

Ukraina har till dags dato stått emot det ryska angreppskriget genom omfattande understöd från Väst. Beslutet om vilka kostnader som krävs för att kriget, mot allt förnuft och trots att de politiska målen inte kan uppnås, ska kunna föras vidare kan emellertid inte i längden helt och hållet överlåtas åt den ukrainska regeringen. Krigföringens fortgående intensifiering har redan lett till ett stort antal stupade soldater och dödade ukrainska civila liksom till förstörd infrastruktur i stor skala. Ju längre kriget pågår, desto mer ökar de ukrainska förlusterna och landets ödeläggelse, och desto svårare blir det att uppnå en rättvis och varaktig förhandlingsfred, som också kan ge säkerhet åt de stater som står på Ukrainas sida. Redan nu hotar fortsatt upptrappning genom förväntade offensiver av ryska stridskrafter, i kampen om Odessa och genom den återuppblossade konflikten om ukrainsk spannmålsexport.

Sedan den 4 juni 2023 försöker de ukrainska stridskrafterna att bryta igenom de ryska djupt befästa försvarsställningarna och blockera bron mellan Ryssland och Krim för att skära av de ryska stridskrafterna från den logistiska grundbult som Krim utgör. Under striderna har ukrainarna lidit svåra förluster i trupp och (västlig) materiel utan att hittills ha åstadkommit ett genombrott.

Misslyckas offensiven får man räkna med Ukraina kommer kräva att vapen från Väst ska följas av soldater från Väst. För inte heller de planerade västliga vapenleveranserna kan uppväga de enorma ukrainska förlusterna i manskap. Däremot har Ryssland fram till nu inte satt in den stora massan av sina stridsberedda trupper. Man kan därför utgå ifrån att Ryssland efter fortsatta ukrainska förluster kommer att övergå till motangrepp som ska säkra annekterade områden och därmed uppfylla målet för den ”militära specialoperationen”.

Ingen kan vinna detta krig

Sedan en tid tillbaka tyder allt på att varken Ryssland eller Ukraina kan vinna detta krig, ty ingen av parterna kommer att uppnå de mål som det krigas om. Ukraina kan inte besegra Ryssland militärt vare sig med västligt stöd i form av vapen- och ammunitionssändningar eller genom utbildning av ukrainska soldater. Inte ens upprepade och nyväckta krav från allmänheten om leveranser av ”undervapen” kommer att bli den ”gamechanger” som ändrar det strategiska läget till Ukrainas fördel. Samtidigt ökar tvärtom risken för att upptrappningen når en ”yppersta” punkt, det vill säga en militär konflikt mellan Nato och Ryssland, med en uppenbar fara för ett begränsat kärnvapenkrig på den europeiska kontinenten, även om USA och Ryssland vill undvika detta.

Denna utveckling får inte stillatigande åses. Framför allt vore det i Ukrainas intresse att söka få till stånd en vapenvila som kunde öppna dörren för fredsförhandlingar. Detta ligger på samma sätt i de europeiska staters intresse som förbehållslöst men utan urskiljbar strategi stödjer Ukraina. Ty genom utnötningen av de ukrainska stridskrafterna växer risken för att kriget i Ukraina eskalerar till ett europeiskt krig om Ukraina. Ukraina förstorar den risken

genom att med västligt understöd i tilltagande utsträckning slå mot rysk infrastruktur, exempelvis den 22 december 2022 mot den atomstrategiska stödjepunkten Engels vid Saratov eller mot Kertsjbron. Till det kommer att Väst kunde se sig tvunget att aktivt ingripa för att förhindra ett förintande militärt nederlag för Ukraina. Insikten om att detta är en reell fara växer (*Daily Telegraph*: ”Ukraina och Väst går mot ett förödande nederlag”).

Kan man förhandla med Putin?

Hittills har det inte framlagts några bevis för att det politiska målet för ”den militära specialoperationen” skulle vara att erövra och ockupera hela Ukraina och att Ryssland därefter planerar för ett anfall mot Nato-stater. Det finns heller inga tecken som tyder på att Ryssland och USA har gjort några förberedelser för ett sådant fall. Från militär synpunkt kan man visserligen inte helt utesluta att de ryska stridskrafterna avser att lägga under sig områden väster om Dnjepr, ty de har den dag som är inte förstört bron över floden, även om det hade varit en stor fördel med tanke på hur styrkorna för närvarande är disponerade. Putin förnekar energiskt ofta framförda påståenden om att han skulle ha den imperialistiska målsättningen att återskapa Sovjetunionen: ”Den som inte saknar Sovjetunionen har inget hjärta, den som önskar sig den tillbaka har inget förstånd.”

Putin har varit beredd att förhandla med Ukraina – och är det säkerligen fortfarande – dock alltid under förutsättningen att förhandlingar också är något som önskas av motparten – alltså den amerikanska, ukrainska och västliga sidan. Detta har Putin uttalat vid flera tillfällen, till exempel i anslutning till att delmobiliseringen av den 21 september 2022 kungjordes: ”Det vill jag för första gången deklarerera. Sedan den militära specialoperationen inleddes, särskilt efter samtalen i Istanbul, yttrade dig representanterna för Kiev rätt positivt till våra förslag... Men den fredliga lösningen passade synbarligen inte Väst, varför Kiev efter att ha gått med på vissa kompromisser fick order om att bryta alla överenskommelser.”

Die Welt skrev den 23 juni 2023 i en utförlig ledarartikel att också ryska medier talade om förhandlingar; man kan utgå från att detta skedde med Kremles goda minne. Det afrikanska initiativet ska med anledning av det rysk-afrikanska toppmötet ha slagits upp brett i den ryska nyhetsförmedlingen och där fått välvilliga kommentarer. Den statliga nyhetsbyrån RIA publicerade en kommentar som beklagade att de hittillsvarande fredsinitiativen misslyckats. Chefredaktören Margarita Simonjan, som länge krävt en hårdare framfart av den ryska armén, förespråkade nu vapenstillestånd och en demilitariserad, av fredsstyrkor från FN övervakad zon. Hon ansåg det rätt att stoppa vidare blodsutgjutelse. ”Behöver vi territorier som inte vill leva med oss? Jag är inte så säker på det. Av någon anledning tycks det mig som om inte heller presidenten har behov av det”, sade Simonjan.

Kriget hade kunnat undgås, om Väst hade godtagit en neutral status för Ukraina (något som Zelenskyj till en början var beredd att acceptera), avstått från Nato-medlemskap och genomfört Minsk II-avtalet om minoritetsrättigheter för den rysktalande befolkningen. Kriget hade kunnat avslutas i början av april 2022, om Väst hade tillåtit att Istanbul-förhandlingarna

ledde till ett resultat. Det är nu på nytt, och möjligen för sista gången, ett ansvar för Det "kollektiva Väst" och i synnerhet USA att staka ut vägen mot ett vapenstillestånd och fredsförhandlingar.

Det gäller att slå in på en icke farofylld väg

Imperiella rivaliteter, nationell hybris och ignorans utlöste första världskriget, betecknat som 1900-talets urkatastrof. Ukrainakriget får inte bli 2000-talets urkatastrof! Genom konfliktens fortgående europeisering hotar en övergång till ett stort krig mellan Ryssland och Nato som ingen av de två parterna vill och heller inte kan önska sig med hänsyn till det akuta hotet om ett kärnvapenkrig som då kan utlösas. Därför är det en tvingande nödvändighet att dra åt eskalationsskruven innan den utvecklar en egendynamik som inte längre är politiskt kontrollerbar.

Nu gäller det för staterna i Europa och för Europeiska unionen, vars världspolitiska betydelse fortlöpande reduceras i och genom kriget, att inrikta alla ansträngningar på att återställa en stabil fred på kontinenten och därmed förhindra ett europeiskt storkrig. Att avvärja detta kräver att alla ledande europeiska politiker engagerar sig, framförallt den franska presidenten och den tyska förbundskanslern, i en gemensam ansträngning och genom avstämning med de amerikanska och turkiska presidenterna, så länge det finns tid och "the point of no return", som Jürgen Habermas har påtalat, inte har överskridits.

Freden är möjlig – en väg ut ur det farofyllda

Krigspartiernas positioner

Ukraina:

Förhandlingar först efter tillbakadragandet av de ryska trupperna från ukrainskt territorium respektive befrielsen av alla områden som har ockuperats av Ryssland.

Ryssland förpliktas att bära kostnaderna för Ukrainas återuppbyggnad.

Den ansvariga ryska ledningen straffas för angreppet.

Nato-medlemskap efter krigsslutet.

Säkerhetsgarantier från stater som Ukraina utpekar.

Ryssland:

Ukraina konsolideras som neutralt – inget Nato-medlemskap.

Ingen stationering av amerikanska och andra Nato-trupper på ukrainskt territorium.

Erkännande av regionerna Donetsk, Luhansk, Cherson och Saporischschja som ryskt statsområde.

Övre tillåten gräns för de ukrainska stridskrafterna som helhet och för de enskilda vapenslagen.

Förhandlingar om rustningskontroll med USA/Nato, särskilt vad gäller verifikationsmekanismer för Natos Ballistic Missile Defence System/BMDS i Polen och Rumänien.

Båda krigförande parter har efter Ukrainas tillbakadragande från Istanbul-överenskommelsen ställt villkor för upptagande av förhandlingar, och den ukrainska presidenten till och med förbjudit sådana per dekret. Också beträffande förhandlingsresultaten har från bägge sidor rests krav, som inte lätt kan realiseras. Därför måste man se till att alla villkor för att uppta förhandlingar ställs åt sidan. Den kinesiska propositionsdokumentet erbjuder en förnuftig ansats. Det kräver förhandlingar på grundval av vad som uppnåddes i Istanbul ("resume peace talks ... resumption of negotiations").

En viktig roll för att få till stånd förhandlingar åvilar USA. USA måste öva påtryckningar på den ukrainska presidenten för att få honom till förhandlingsbordet. Därutöver måste USA (och Nato) visa sig beredda till förhandlingar om rustningskontroll, innefattande förtroendeskapande militära mått och steg.

Fas I – Vapenstillestånd

FN:s säkerhetsråd

beslutar, i enlighet med artikel 24:1 i FN-stadgan och i samklang med det huvudansvar som överförts till Rådet av medlemsstaterna för att upprätthålla världsfreden och den internationella säkerheten, om en tids- och etappplan för ett vapenstillestånd och för förhandlingar i syfte att avsluta Ukrainakriget och återställa freden;

beslutar, med verkan från en "dag X", om ett allmänt och omfattande vapenstillestånd mellan krigspartierna Ryssland och Ukraina. Vapenstilleståndet ingås utan undantag och utan varje inskränkning eller särreglering, oavsett lokaliseringen av de fientliga stridskrafterna och vapensystemen, och måste oförbindligen genomföras över hela linjen;

uppdrar åt en hög kommissarie för fred och säkerhet i Ukraina med det politiska ansvaret för genomförandet av tids- och etapplanen, liksom för att beslut som Säkerhetsrådet har fattat i detta sammanhang;

beslutar att sätta in FN-fredsstyrkor, enligt kapitel VII i FN-stadgan, som får i uppdrag att säkra och genomföra vapenstilleståndet och de säkerhetsmässiga och militära åtgärder som fördragsparterna kommit överens om.

Konfliktpartierna inställer alla stridshandlingar från den tidpunkt, ”dag X”, som Säkerhetsrådet har slagit fast.

Från denna tidpunkt får vapen och ammunition inte längre levereras till Ukraina. Ryssland inställer likaså all tillförsel av vapen och ammunition till sina stridskrafter på det territorium som ockuperats efter den 24 februari 2022 och på Krim.

Alla irreguljära utländska styrkor, liksom medarbetare med anhöriga i båda krigspartiernas underrättelsetjänster dras tillbaka från ukrainskt territorium fram till dag X+10.

Fas II – Fredsförhandlingar

Fredsförhandlingarna börjar dag X+15 under ordförandeskap av FN:s generalsekreterare och/eller FN:s höga kommissarie för fred och säkerhet i Ukraina vid FN:s kontor i Genève.

Båda konfliktpartier bekräftar sin beslutsamhet att föra förhandlingarna i den fasta avsikten att avsluta kriget och eftersträva en fredlig, varaktig reglering av alla tvistefrågor. De avser att beakta Rysslands skrivelse av den 17 december 2021 till USA och Nato, försåvitt de är av betydelse för de bilaterala förhandlingarna, och Ukrainas positionsdokument av den 29 mars 2022 och att knyta an till resultaten från Istanbul-förhandlingarna.

Element till en förhandlingslösning

Konfliktpartierna

betraktar sig framgent inte som fiender och förpliktar sig att återgå till principerna om lika och odelbar säkerhet;

förpliktar sig att avstå från hot om och användning av våld;

förpliktar sig att inte vidta några krigsförberedande åtgärder gentemot fördragspartnern;

förpliktar sig till transparens i sina militära planer och övningar, liksom till större förutsebarhet vad avser deras militära och politiska handlande;

accepterar stationeringen av en FN-fredsstyrka på ukrainskt territorium inom en zon av 50 kilometers bredd fram till den ryska gränsen, inklusive regionerna Luhansk, Donetsk, Saporischschja och Cherson inom deras förvaltningsgränser;

förpliktar sig att lösa alla tvistefrågor utan användande av våld, genom förmedling av Förenta nationernas höga kommissarie eller, om det är lämpligt, genom garantistaterna. Ukrainas rätt till individuellt och kollektivt självförsvar enligt artikel 51 i FN:s stadga berörs inte därav.

Ryssland

drar tillbaka sina stridskrafter från ukrainskt territorium dit varest de stod den 23 februari 2022;

drar tillbaka sina stridskrafter på eget territorium från en zon av 50 kilometers bredd fram till den ukrainska gränsen, vilka sedan den 24 februari 2022 har varit förlagda till denna zon.

Ukraina

drar tillbaka sina stridskrafter från en zon av 50 kilometers bredd fram till den ryska gränsen, innefattande regionerna Luhansk, Donetsk, Saporischschja och Cherson;

förklarar sig som en permanent neutral stat och ansluter sig inte till någon militär pakt, ej heller den nordatlantiska alliansen. Ukrainas suveränitet, territoriella integritet och statliga oavhängighet säkerställs genom motsvarande accept från garantimakterna. Garantin gäller ej för Krim och Donetsk, Luhansk, Saporischschja och Cherson inom de förutvarande förvaltningsgränserna;

avstår från att utveckla, äga och stationer kärnvapen på sitt territorium;

kommer inte att tillåta någon permanent eller tillfällig stationering av stridskrafter från främmande makt eller dess militära infrastruktur på dess territorium;

kommer inte att tillåta övningar eller manövrer av utländska stridskrafter på sitt territorium;

kommer att realisera överenskomna högsta gränser för de ukrainska stridskrafterna inom två år.

Problemen rörande Krim och Sevastopol kommer att lösas inom 15 år bilateralt och på diplomatisk väg under avstående från militärt våld.

Om regionerna Donetsk, Luhansk, Saporischschjas och Chersons framtida status överenskomms under förhandlingarna i vänskapliga former. Ryssland ska möjliggöra flyktingarnas återvändande. Skulle de förhandlande parterna inte uppnå enighet i denna fråga, kommer den höga kommissionären inom två år från ikraftträdandet av fredsfördraget att verkställa ett referendum, där befolkningen avgör deras framtida status. Röstberättigade är ukrainska medborgare som hade sin permanenta bosättning i dessa regioner den 31 december 2021. Ryssland och Ukraina förpliktar sig att erkänna resultaten av folkomröstningarna och före utgången av samma år som omröstningarna har ägt rum införliva dem i sin nationella lagstiftning. För befolkningen i de regioner, som har beslutat sig för att kvarstanna i den ukrainska statsbildningen, kommer den ukrainska regeringen före utgången av det år då omröstningar har ägt rum att uppta och omsätta minoritetsrättigheter enligt europeisk standard i författningen (motsvarande Minsk II-avtalet).

Garantistater, som är medlemmar av Europeiska unionen, kommer att främja Ukrainas medlemskap genom att understödja rättsstatliga och demokratiska reformer.

Återuppbyggnaden av den ukrainska ekonomin och infrastrukturen kommer att befordras genom en internationell givarkonferens.

Båda fördragsparter kommer att delta i och ge konstruktiva bidrag till en konferens om säkerhet och samarbete i Europa inom OSSE-formatet med syftet att uppnå en europeisksäkerhets- och fredsordning. Konferensen kommer att äga rum inom ett år efter fredsfördragets ikraftträdande.

Fördraget träder i kraft så snart båda fördragsparter och fem garantistater har undertecknat detta och, om så krävs, parlamenten i dessa stater har godkänt detta, liksom Ukraina genom ändringar i sin konstitution kodifierat sin status som neutral, oavhängig och alliansfri stat (utan att eftersträva Nato-medlemskap).

Inga fördröjningar rättfärdigar vare sig brott mot vapenstilleståndet eller frånträdandet av avtal som ingåtts.

Fas III – En europeisk säkerhets- och fredsordning

På lång sikt kan Ukrainas säkerhet och frihet garanteras endast genom en europeisk säkerhets- och fredsordning, där båda Ukraina och Ryssland har en plats – en europeisk säkerhetsarkitektur, i vilken Ukrainas geostrategiska läge inte längre spelar en nyckelroll i den geopolitiska rivaliteten mellan Förenta staterna och Ryssland. Vägen dit går via en konferens i

OSSE-format, som anknyter till ”Paris-Chartans” stora framsteg och utvecklar denna med beaktande av de rådande säkerhetspolitiska och strategiska rambetingelserna.

Oauktoriserad översättning: Anders Björnsson.

Anmärkning. – Fotnotsreferenser finns i den tyska originalartikeln: <https://deutsche-wirtschafts-nachrichten.de/705608/den-krieg-mit-einem-verhandlungsfrieden-beenden>.